

Brukarundersökning 2009

Ekensbergs dagliga verksamhet

Ekensbergs dagliga verksamhet vänder sig till personer med grav, måttlig eller lindrig utvecklingsstörning, några med mycket stort omvårdnadsbehov. Deltagandet är en insats enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

I Ekensbergs dagliga verksamhet deltar f.n. 40 brukare. Verksamheten har tre olika inriktningar:

- Udden har inriktning mot autism. Här arbetar man strukturerat med aktiviteter som promenader, sorteringsarbeten, bad, ridning, fotografering, musik och vila.
- Mälarviken består av tre grupper och vänder sig till personer med stort omvårdnadsbehov. Aktiviteterna består av olika former av fysisk träning och sinnesstimulering som t.ex. att gå i gästol, stå på tippbräda, bada, få taktill massage eller fotbad, utevistelse, vara i bollhavet, delta i liggande dans, afrikansk dans, afrikanska trummor eller sångstund.
- Vinterviken arbetar med skapande verksamheter som t.ex. måleri, keramik, tryck och sidenmålning men även mer arbetsinriktade uppgifter med anknytning till kök och kontor

Metod

Brukarundersökningen har genomförts av enhetens arbetsterapeuter med hjälp av metoden *Talking Mats*¹ (samtalsmattor). Det är en interaktiv metod som bygger på att man använder tre uppsättningar av olika bildsymboler – samtalsämnen, frågeställningar och visuell skala – samt en matta att fästa de olika bilderna på. Metoden hjälper brukare med kommunikationssvårigheter att uttrycka åsikter och känslor, men är även ett bra hjälpmedel att tydliggöra ett ämne och att hålla fokus.

Genomförande

Som ett första steg deltog vi i ett personalmöte på Ekensberg och visade hur intervjuer med samtalsmattor kan gå till. Innan intervjuerna påbörjades undersökte vi vilka aktiviteter de aktuella brukarna deltog i och utifrån dessa aktiviteter togs ett bildmaterial fram med digitala foton och pictogrambilder för att illustrera de frågor som skulle ställas.

---

¹ Talking Mats, En metod som underlättar kommunikation, Joan Murphy & Lois Cameron, 2007

Intervjuerna har gått till så att en bild på det ämne man ska prata om fästs längst ner på mattan. Pictogrambilderna *bra* och *dåligt* fästes överst på mattan för att illustrera skalan. Mattan delades in i en positiv och negativ del med hjälp av en röd tejplinje.

Brukaren intervjuades av en person som räckte fram bilder och ställde frågorna. Ytterligare en person fanns med och observerade. Varje intervju tog mellan 20 minuter och en timme att genomföra

Vi började med ett enkelt övningsämne för att se om brukaren förstod hur mattan skulle användas och kunde tolka de bilder vi valt.

Frågorna formulerades som öppna frågor: ”Vad tycker du om ...?” Brukaren fick sedan en bild för varje fråga och ombads reflektera över sina åsikter i frågan. När brukaren tänkt färdigt placerar han eller hon bilden på mattan under den bild i den visuella skalan som överensstämde bäst med hans eller hennes åsikter.

När den sista bilden på varje matta var utlagd gick alla bilderna igenom ännu en gång och brukaren gavs möjlighet att bekräfta eller ändra sina svar. När mattan var färdig och brukaren kände sig nöjd togs ett fotografi som de brukare som önskade fick en kopia på.

Varje brukare fick lägga tre mattor med följande frågeställningar:

Matta 1

- Vad tycker du om att vara i din basgrupp?
- Vad tycker du om personalen?
- Vad tycker du om maten?
- Hur tycker du att det är i matsalen?

Matta 2

- Vad tycker du om de aktiviteter du deltar i?
(Brukaren fick placera ut bilder på alla sina nuvarande aktiviteter på mattan)

Matta 3

- Vad skulle du tycka om att pröva *aktivitet x*?
(Brukaren fick placera ut bilder på tänkbara aktiviteter på mattan)

Sammanfattning

Hälften av brukarna bedömdes av personalen ha för stora svårigheter för att de skulle kunna medverka i undersökningen. Av resterande 20 personer sade två personer nej till att bli intervjuade. Antalet genomförda intervjuer blev därmed arton stycken, varav två från Mälardalens län och sexton från Västmanland. Ingen intervju kunde genomföras på autismenheten Udden.

Av de 18 brukare som intervjuades bedömde vi att sex personer förstod metoden helt. Ytterligare sex personer kunde medverka genom att uttrycka sig verbalt och genom kroppsspråk på ett sådant sätt att vi (med viss tveksamhet) tror att svaren speglade deras åsikter. På så sätt har vi fått några ”pusselbitar” som ger vägledning till vad brukarna tycker och vill. Svaren från dessa sammanlagt tolv personer blev så som redovisas nedan.

Matta 1

På frågan om man trivs i sin grupp har 100% placerat bilden på den positiva sidan, 100% är nöjda med personalen och 84% tycker att maten är god. Av de tillfrågade svarar 100 % att det är bra i matsalen.

Matta 2

På frågan vad man tycker om de aktiviteter man redan deltar i är 50 % helt nöjda med alla sina nuvarande aktiviteter medan alla är nöjda med 60 % eller fler av sina aktiviteter.

Matta 3

På den tredje mattan ställdes frågan om vilka av vissna givna aktiviteter som brukaren skulle vilja pröva. De aktiviteter som brukarna kunde välja mellan var alla sådana som personalen bedömt som faktiskt möjliga att genomföra.

En markering vardera för
afrikansk dans, bibliotek, duka, rockgrupp, screentryck, sy, taktil stimulering, tennis och väva.

Två markeringar vardera för
Bada, diska, målarциkel, promenad, sidenmåleri, titta på film och trummor.

Tre markeringar vardera för
Baka, keramik och pussel

Fyra markeringar vardera för
Data, sjunga och trädgård

Fem markeringar vardera för
Högläsning (lättläst) och måla

Resultaten på individnivå

Resultaten för varje person har sammanfattats i tabellform tillsammans med foton och kommentarer. De brukare som vill får en egen utskrift av sina avfotograferade mattor. Respektive gruppleddare har också fått ta del av resultaten av intervjuerna.

Förhoppningen är att resultatet ska kunna ge ledtrådar till vilka aktiviteter varje person vill ha på sitt individuella schema och i vissa fall även vara till hjälp när vi gör genomförandeplaner.

Diskussion

Många brukare på Ekensberg har på grund av sin funktionsnedsättning svårt att medverka i en traditionell brukarundersökning. Vi ville därför prova metoden samtalsmattor som visat sig vara ett effektivt sätt att kommunicera med personer med kommunikationssvårigheter.

Förutom frågorna om grupp, personal, mat, och matsal ville vi försöka värdera hur nöjd varje brukare var med sina aktiviteter, studiecirkel och det som erbjuds i varje basgrupp.

Ekensbergs dagliga verksamhet har ett stort utbud av aktiviteter men för personer som har nedsatt kommunikationsförmåga är det också ofta svårt att göra olika val. Samtalsmattor kan vara ett bra redskap för att hjälpa personer att göra aktiva val.

För några personer (sex st.) fungerade brukarundersökningen bra. En kvinna hade till exempel inte tidigare berättat vilka önskemål hon hade angående aktiviteter, kanske för att hon inte tidigare fått frågan. Det var dock färre personer som förstod metoden än vi hade väntat oss.

De flesta brukarna verkade uppskatta att bli intervjuade. Några var till att börja med lite oroliga och osäkra på vad som förväntades av dem vid intervjutillfället, men blev nöjda efter avslutad frågestund.

För oss som intervjuade var det värdefullt att få träffa varje person enskilt och i en lugn miljö.

Kanske hade fler brukare kunnat tillgodogöra sig metoden om vi haft möjlighet att träffa varje person vid flera tillfällen så att man hunnit bli mer bekant med samtalsmattorna.

Vi lade också märke till att flera brukare hade svårt att koncentrera sig mer än några minuter. Det hade förmodligen varit bättre att dela upp intervjuerna i flera korta pass. I några fall, där vi såg att koncentrationen tröt avbröt vi och fortsatte vid ett annat tillfälle.

Vi såg positiva effekter av att använda bildstöd när vi ställde frågor. Bilderna gav ibland upphov till spontana kommentarer. Ibland visade brukaren med kroppsspråk och mimik vilka känslor som väcktes när han/hon betraktade en viss bild.

Det är viktigt att alla brukare får möjlighet att reflektera över sin situation och komma tals, men det kan vara svårt för de brukare som har en stor funktionsnedsättning, även om man använder förenklade metoder som samtalsmattor.

För dessa personer är nog den viktigaste ”metoden” att det finns kompetent och empatisk personal i personens närhet som kontinuerligt lyssnar av och tolkar de signaler som ges.